

TÜRKİYE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

2 0 2 1

Bildiri
Özetleri
Kitabı

Editör
Abdullah DEMİR

Kitap Adı | Book Title: Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu – 2021: Bildiri Özetleri Kitabı
Çeviri Adı | Translated Title: Turkish Symposium of Social Sciences – 2021: The Book of Abstracts

Yayınevi | Publisher: Oku Okut Yayınları | Oku Okut Publishing
Sertifika No | Certificate Number: 49846
Yayın No | Publication Number: 5
Sempozyum Dizisi | The Series of Symposium: 1

Editör | Editor: Abdullah Demir
ORCID: 0000-0001-7825-6573

ISBN: 978-605-74416-4-5
Yayın Tarihi | Year of Publication: 28 Ağustos | August 2021
Yayın Türü | Publication Type: E-Kitap | eBook
Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Yayınlandığı Ortam | Publishing Format: PDF
Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish
Sayfa Sayısı | Pages: 192

Erişim Hakkı | Access Right: Açık Erişim | Open Access
Lisans Türü | License: CC-BY-NC
Telif Hakkı | Copyright: Abdullah Demir
Erişim | Access: <https://yayin.okuokut.org>
DOI: <https://doi.org/10.55709/okuokutyayinlari.8>

Etik Beyan | Statement of Publication Ethics: Bu kitap, 28 Ağustos 2021 tarihinde gerçekleştirilen Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiri özetleri içermektedir | This book contains the abstracts presented at the Turkish Symposium of Social Sciences -2021 held on August 28, 2021.

Atıf Bilgisi | Cite as: Demir, Abdullah (ed.). Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu - 2021: Bildiri Özetleri Kitabı. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2021.

Şehitlik Olgusunun Arkeolojik Bir Analizi

Fatmanur Dikmen

Arş. Gör., Bülent Ecevit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Din Sosyolojisi Anabilim Dalı

Zonguldak, Türkiye

fatmanur.ilhan@beun.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9399-8831

Kemal Ataman

Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Din Sosyolojisi Anabilim Dalı

İstanbul, Türkiye

kemal.ataman@marmara.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5107-8367

Özet

Şehitlik kavramı günümüzde pek çok farklı durumda başvurulan, üzerine söz söylenen, tartışma konusu olan bir olgu haline gelmiştir. Medyada “vatan şehidi,” “demokrasi şehidi,” “devrim şehidi,” “yangın şehidi,” “futbol şehidi” gibi her yeni durumda bir yenisi eklenen farklı şehitlik nitelemeleri ile karşılaşilmektedir. Öte yandan bilimsel çalışmalarda şehitlik kavramı üzerinden bir araştırma yapıldığında bilhassa Batı literatüründe şehitliğin cihatla ilişkili olarak terör ve intihar eylemleri bağlamında ele alındığı görülmektedir. Bu nedenle şehitlik olgusunun ilk ortaya çıkış bağlamının, “şehîd” kelimesinin bugünkü manalarını kazanma sürecinin ortaya çıkarılması mevzubahis kullanım alanlarını ve şehitlikle ilgili güncel tartışmaları anlamaya ışık tutması açısından önem arz etmektedir. İlgili literatürde şehitlik olgusunun kökeni ile ilgili bir inceleme yapıldığında, kavramın İngilizce literatürdeki karşılığı olan “martyrdom” kelimesinin kökeni ve bugünkü manayı

kazanma süreci hakkında kesin ve detaylı bilgilere ulaşmak mümkün iken İslamî şehitlik olgusu hakkında bir muğlaklık söz konusudur. Bu durumun iki açıklaması olabileceği düşünülmektedir: İlki, Batı literatüründeki çalışmalarda şehitliğin kökeni ile ilgili, şehitlik olgusunun Grek-Helen ve Yahudi-Hıristiyan geleneğinden ödünç alındığı, “şehîd” teriminin de Latin dillerindeki karşılığı olan “martus”tan tercüme edildiği iddiasına dayanılmasıdır. İkincisi ise Türkçe literatürdeki ilgili çalışmalarda böyle bir köken araştırmasına hiç girilmeyerek “şehîd” kelimesinin sözlük anlamları ile şehitlikle ilgili âyet ve hadislere yer verilmekle yetinilmesidir. Bu çalışmanın amacı, şehîd ve şehâdet kavramlarının anlam yörüngesinin açığa çıkarılması, zamanla yüklendikleri manâların tespit edilmesi ve kavramın kullanıldığı çağdaş durum ve vakalarla nasıl ilişkilendirilebileceğini analiz etmektir. Konunun tarihsel boyutuna özellikle dikkat ederek, ilgili literatürde karşımıza çıkan belirli olayları metinselliği içinde değerlendirip anlamlarını anlaşılır kılmayı amaçlayan betimleyici bir yöntem kullandık. Bu literatür, İslam tarihinin birincil kaynakları, Arap kültür ve toplumsal yapısını yansıtan Arap şiiri ile şehitlikle ilgili ayet ve hadisleri içermektedir. Batılı araştırmacıların ödünç alma iddialarının somut bir delile dayanmadığı; savaşmanın ve savaşta ölme idealinin İslamiyet öncesi Arap toplumunda da asil bir eylem olarak algılandığı; şehîd kelimesini oluşturan “ş-h-d” fiil kökünün Arap şiirlerinde “savaşa katılmak” manasında kullanılmakta olduğu; bugünkü manâda şehit kavramının ilk olarak Mûte Savaşı’nda şehit olanlara dair, Hassân b. Sâbit’in şiirinde “müsteşhidîn” olarak kullanıldığı çalışmada ulaşılan temel sonuçlar olmuştur.

Anahtar Kelimeler

Din Sosyolojisi, Şehitlik, Şehâdet, Şehîd, Cihad

A Critical Archeology of the Phenomenon of Martyrdom

Fatmanur Dikmen

Research Asistant, Zonguldak Bülent Ecevit University
Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion
Zonguldak, Turkey
fatmanur.ilhan@beun.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9399-8831

Kemal Ataman

Professor, Marmara University
Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion
İstanbul, Turkey
kemal.ataman@marmara.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5107-8367

Abstract

The concept of martyrdom (shahāda) has been used and discussed in various cases and situations in the media and academia today. Different definitions of martyrdom are encountered in the meantime, with a new addition almost in every new case such as "martyr of homeland," "martyr of democracy," "martyr of revolution," "martyr of fire," even "martyr of football." However, when the literature, especially Western literature, on martyrdom is analyzed, it becomes clear that the concept is studied in the context of terrorism and suicide attacks in relation to jihād. Therefore, it is essential to reveal the context in which the concept (shahīd) was coined and the process through which it has gained its various current meanings to shed light on the usage areas mentioned above. However, when examining the origin of the phenomenon of martyrdom in the relevant literature, it is possible to have precise and sufficient knowledge about the origin of the word "martyrdom" and the trajectory of its

current meaning. In contrast, the ambiguity about the origin of the phenomenon of Islamic martyrdom (shahāda) still obtains. There may be two explanations for this: First, the concept of martyrdom in Western literature was borrowed from the Greko-Roman and Judeo-Christian traditions, and the term "martyr" was translated from the Latin equivalent of "martus." Second, similar research on the origin of the concept is wanting in Turkish/Islamic literature; scholars seem to have been content with only the lexical definitions of the word "shahīd" and how it occurred in verses and hadiths. The purpose of this presentation is to figure out the trajectory of the concepts (shahīd and shahāda) and determine the meanings it has assumed over time and to analyze how it can be related to contemporary situations and cases in which the concept is used. Paying specific attention to the historical dimension of the subject matter, we used a descriptive method whose aim is to make intelligible the meaning of particular text-like events as they appeared in the literature. They include the primary sources of Islamic history, Arabic poetry reflecting the-then Arab culture and social structure, and verses and hadiths about martyrdom. We conclude that Western scholars' argument that Muslims borrowed the concept of martyrdom from other cultures is not based upon any concrete and credible historical evidence because the ideal of fighting and dying at wars was perceived as a noble act even in pre-Islamic Arab society; that the root of the verb "sh-h-d" forming the word martyr (shahīd) has been used in the sense of "joining the war" in Arabic poetry; and that the concept, as used today, was coined as "mustashhedin" by Hassan Ibn Thabit to honor those who died at the Battle of Mu'ta.

Keywords

Sociology of Religion, Martyrdom, Shahāda, Shahīd, Jihād

Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu, Sosyal Bilimler alanında araştırmalarını sürdüren profesyoneller ile bu alanda eğitimlerine devam eden lisansüstü öğrencileri bir araya getirerek tecrübe aktarımına imkân sağlamak, disiplinler arası çalışmaları güçlendirmek ve akademik üretime katkı sağlamak amacıyla *Oku Okut Akademi* tarafından düzenlenmektedir. Sempozyuma; Arkeoloji, Antropoloji, Edebiyat, Eğitim, Felsefe, Filoloji, Hukuk, İktisat, İlahiyat, İletişim, İşletme, Mimarlık, Psikoloji, Sanat, Siyaset Bilimi, Sosyal Hizmet, Sosyoloji, Tarih ve Uluslararası İlişkiler alanlarında hazırlanan bildiriler ile başvuru yapılabilmektedir. Başvurular, Sempozyum Bilim Kurulu tarafından incelenmekte ve en az iki hakemin değerlendirmesine sunulmaktadır. Kabul edilen bildirilerin özetleri ve tam metinleri *Oku Okut Yayınları* tarafından açık erişim olarak okuyucularla buluşturulmaktadır.

sempozyum.okuokut.org

ISBN-13: 978-605-74416-4-5

9 786057 441645

